

De Zondagsschilders

Niet zomaar een paar amateurs

Heel gezellig zijn ze met elkaar. Maar ook heel gedreven als ze eenmaal aan het werk zijn in het atelier. Of – zoals in deze periode – in de eigen huiskamer. Want vereniging De Zondagsschilders grijpt corona aan om zichzelf opnieuw uit te vinden. “Wat hebben we een vooruitgang geboekt.”

Door Eduard van Holst Pellekaan, fotografie Tara Fallaux

Phil van Kappel-Naber

DE VERENIGING

H

Het is woensdag 14 maart 2018, een frisse winterdag in Amsterdam. De demonstranten hebben zich verzameld met spandoeken, megafoons, trommels en schilderijen geplakt op sandwichborden. Ook hebben de 200 Zondagsschilders de portretten van Amsterdamse bestuurders bij zich, die ze zelf hebben geschilderd. Die overhandigen ze later, samen met een 4813 keer ondertekende petitie, aan de wethouders in het stadhuis. Zo willen ze voorkomen dat ze op straat worden gezet. De gemeente is gestart met de verkoop van eigen vastgoed. Een van de net verkochte panden is Geldersekaade 101, waar vereniging De Zondagsschilders al 41 jaar haar ateliers heeft.

“Wij zijn boos”, scanderen ze beschaafd. Als zondagsschilder Thea de Haan door de megafoon ‘De schuld van het kapitaal’ inzet, een lied van Leen Jongewaard uit 1967, neemt de menigte het vlot over. De meeste demonstranten zijn oud genoeg voor een levende herinnering aan die periode. Nu, drie jaar later, kijkt Thea tevreden terug op de actie. “We waren in 1990 al begonnen met ‘Portret op zondag’. Elke maand kwam dan een lokale politicus of kunstenaar portret zitten – we hebben alle bestuurders wel gehad. Dus toen wij met al die portretten daar op de trap stonden, vonden ze dat toch wel interessant – we zijn niet zomaar een paar amateurs. En het werkte. Er kwam iemand van het grondbedrijf en die heeft ons geholpen met het vinden van deze nieuwe locatie.”

**“Van hart en
ziel zijn we nog
hartstikke jong”**

– Thea

Eind 2019 verhuisde vereniging De Zondagsschilders naar een mooi, nieuw onderkomen vlak bij de Westertoren in de Jordaan. Het is er nu al maanden uitgestorven. Voor de foto's bij dit verhaal zijn Thea en enkele andere zondagsschilders even gekomen om een stilleven te schilderen.

Peintres du dimanche

Vereniging De Zondagsschilders beleeft haar oprichtingsvergadering in 1935 in hotel Krasnapolsky. 74 (mannelijke) liefhebbers – van doctoren, werklozen en machinisten tot kantoorbedienden – hebben het jaar daarvoor gereageerd op de oproep van een groepje bankemployés ‘aan allen die de beeldende kunst niet uit hoofde van beroep uitoefenen’. Met hun naam verwijzen ze naar de naïeve schilder Henri Rousseau (1844-1910) – douanier van beroep, op z'n veertigste begonnen met schilderen – door zijn biografen betiteld als ‘peintre du dimanche’.

Die eerste jaren wordt er – op een zolderetage op de Zeedijk – voornamelijk getekend en geschilderd, ook naar model. Na de oorlog komen er andere technieken bij, zoals beeldhouwen, stoffbewerking en etsen.

De vereniging groeit sterk in de jaren zeventig. Veel jonge zestigers, net ‘met de VUT’, worden lid. De Zondagsschilders wordt een begrip in Amsterdam, niet in de laatste plaats omdat gerenommeerde kunstenaars als Maarten Krabbé, Jan Sierhuis en Kreel Daamen er lesgeven en het niveau altijd hoog is.

In 1977 verhuist de vereniging naar de Geldersekaade, waar de schilders meer atelierruimte krijgen. Vanaf dat moment worden er dagelijks cursussen gegeven.

Beter leren kijken

Het is 1990 als Thea voor het eerst komt kijken op de Geldersekaade. Ze kampt al een paar jaar met een enorme depressie. “Het was mijn redding. Ik vond de sfeer meteen fantastisch en het appelleerde aan mijn tekentalent, waar ik sinds de mulo niets meer mee had gedaan.” Thea begint met tekenen en schilderen. Maar verdiept zich al snel in andere technieken zoals inkt, fresco's en beeldhouwen.

“Je werkt onder beroepskunstenaars en dat brengt je echt verder. Het meeste leerde ik van beeldhouwer Marjan Zwiep – ze leeft helaas niet meer. Ze legde enorm veel gevoel in haar lessen. Een woord was genoeg – je zag het meteen en wist hoe het moest. Van haar en al die andere docenten heb ik zoveel beter leren kijken – ik geniet daar elke dag van.”

Vrijwilligerswerk

Kijk je oppervlakkig, dan zie je in De Zondagsschilders wellicht een gewoon cursuscentrum, waar je bijvoorbeeld een avond in de week een kwartaalcursus fotograferen kunt volgen. En dat kan ook. Maar je moet, om die cursus >

Hauw Kwee

Nel Huurman

**“We missen elkaar
allemaal enorm
en willen niets liever
dan terug naar
het atelier”**

– Hauw

Thea de Haan

“De appgroep waarin we elkaars werk becommentariëren, is een openbaring”

- Nora

Nora Hooijer

te kunnen doen, wel altijd lid worden, al is het maar voor zo'n korte periode. En, zegt Thea, die zelf praktisch alle functies heeft vervuld, er wordt van jou als lid wel wat verwacht. “De tentoonstellingen, de werkweken, de commissies, het flyeren, de bar, de communicatie, de lezingen – het is allemaal vrijwilligerswerk. Dat is ook de reden dat we onze prijzen zo laag kunnen houden.”

Vriendschappen voor het leven

Zo is er, van de ongeveer 450 leden, een harde kern van zo'n 200 leden. Ze vormen het hart van de vereniging en zorgen dat de boel draait en blijft draaien. Ze zijn vaak al jaren lid, gaan met elkaar op kunstreis, stappen elke zomer op een salonboot om de mooie plekken van Nederland te schilderen, zien naar elkaar om als het even wat minder gaat en sluiten vriendschappen voor het leven.

Ja, de meeste leden zijn senior. Maar is dat erg, vraagt Thea retorisch. “Van hart en ziel zijn we nog hartstikke jong. Door zo met kunst bezig te zijn, blijf je je ontwikkelen.”

Ze denkt aan de tachtiger die heel lang zijn vrouw had verzorgd. Op een van de jaarlijkse werkweken leerde hij een weduwe van ook in de tachtig kennen. Thea: “Je zag de idylle opbloeien. Ze hebben nog zes jaar zo genoten van elkaar. En wat mijzelf betreft: mijn man heeft alzheimer en is opgenomen. Ik ga elke middag bij hem op bezoek. Dan is dit wat ik hier bij De Zondagsschilders heb, zo fijn. Het voelt als familie.”

Iedereen vond opnieuw het wiel uit

Net begonnen op de nieuwe locatie, diende begin 2020 corona zich aan. “Het eerste half jaar was alleen maar crisismanagement”, vertelt Hauw Kwee. Hij is professioneel fotograaf, kunstschilder en mediaondernemer. Hauw houdt zich als bestuurslid bezig met de artistieke koers van De Zondagsschilders. “Er was grote onzekerheid en vrees onder onze leden, die vanwege hun leeftijd vaak tot de risicogroep behoren. Veel mensen waren plotseling helemaal op zichzelf teruggeworpen, raakten in een isolement. Daarnaast was voor ons als bestuur de vraag: hoe houden we de docenten vast en zorgen we dat we onze kosten kunnen blijven betalen?”

De zomer van 2020 gaf even lucht, tot het doek opnieuw viel. Hauw: “De meeste docenten zijn toen digitaal les gaan geven. Iedereen vond opnieuw het wiel uit. Voor ons als bestuur betekende het ook improviseren. Er moesten softwarepakketten komen om digitaal te kunnen werken, handreikingen voor docenten en leden, nieuwe werkvormen. Maar goed, nu hebben we die kennis en die zal na corona ook nog bruikbaar zijn.”

Stillevenns in de huiskamer

Normaal gesproken geeft Nora Hooijer op donderdagmiddag les in stillevenns schilderen. Ze stapt een uur van tevoren het atelier binnen om een stilleven neer te zetten – “voor mij is dat creëren” – en als dan iedereen bezig is, loopt ze tussen de ezels door en geeft aanwijzingen.

Hoe anders gaat het nu. “Iedereen logt nog steeds op hetzelfde tijdstip in. Ik heb daarvoor een e-mail rondgestuurd met daarin de opdracht van de week, een voorbeeld en de techniek en stijl waarmee je aan de slag kunt. Je moet als cursist het stilleven dus zelf in je huiskamer optuigen. Eerst was het: dat heb ik allemaal niet in huis, maar inmiddels zijn overal in huis ateliers ontstaan.

Het mooiste is dat we een appgroep hebben waarin de deelnemers hun momentopnamen delen en we elkaar van commentaar voorzien. Dat gaat dagen zo door. Enorm intensief en ook heel leuk. Die appgroep is voor velen een openbaring. Niet alleen in sociaal opzicht. Ze werken geconcentreerder en langer aan een schilderij dan in het atelier. We zeiden onlangs tegen elkaar: wat hebben we een vooruitgang geboekt.”

Het digitaal lesgeven doet haar eigen ontwikkeling ook goed, zegt Nora: “Ik ben meer gaan reflecteren op wat het stilleven eigenlijk is en ik word gedwongen om mijn feedback in de appgroep nauwkeuriger onder woorden te brengen. Ik analyseer nu sneller en beter. En dat zie ik ook terug in mijn eigen werk.”

Terug naar het atelier

Ondertussen richt Hauw de blik op de toekomst. Als nieuw bestuurslid houdt hij zich bezig met verbreding en verjonging, het ontsluiten van het digitale domein en nieuwe activiteiten voor de zomerprogrammering. “We nodigen bijvoorbeeld een aantal kunstenaars met een diverse achtergrond uit om kortlopende programma's aan te bieden met hun eigen signatuur. We zetten, behalve op het traditionele aanbod, ook in op digitale film en fotografie. Zo willen we meer uiteenlopende doelgroepen trekken.”

In welke vorm de plannen door kunnen gaan, is nog onduidelijk. Hauw: “Digitaal blijken we een heel eind te kunnen komen. Veel noodoplossingen werken heel goed. Maar tegelijkertijd missen we elkaar allemaal enorm en willen we niets liever dan terug naar het atelier.”

Thea: “Ik weet niet wat ik zou moeten als ik hier niet meer terecht kan. Voor mij is niets zo ontspannend als met elkaar in één ruimte heel geconcentreerd bezig zijn met kunst maken.” —

dezondagsschilders.nl